

Doorgaande lijn in Lesson Study

Didactisch katern 4

Didactiek van Lesson Study in de opleiding voor leraren

marnix academie

Doorgaande lijn in Lesson Study

Didactisch katern 4

Didactiek van Lesson Study in de opleiding voor leraren

Auteur

Erica de Goeij

m.m.v. Henk Logtenberg, Marjolijn Peltenburg en Carolien Duijzer

© Marnix Academie Utrecht

mei 2023

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Een doorgaande lijn in Lesson Study	5
Kansen voor groei in bekwaamheid	10
Bronnen	18

Inleiding

Op de Marnix Academie is een droom werkelijkheid geworden!

Al geruime tijd hebben docenten de wens om Lesson Study in te zetten als effectief leermiddel in de opleiding tot leraar basisonderwijs. Het is onze missie om op te leiden tot bekwame, betrokken en bevlogen leerkrachten. Lesson Study als vorm van onderzoek en teamleren sluit daar naadloos bij aan. Immers, onderwijs ontwerpen in je eentje gaat dan misschien wel sneller, maar door samen onderwijs te maken, kom je verder. Toen het in het kader van de kwaliteitsafspraken aan de studenten was om hun wensenlijstje in te dienen, gaven ook zij aan graag samen onderwijs te willen ontwerpen. De tijd is daarom rijp om met behulp van Lesson Study de kwaliteit van ons opleidingsonderwijs te verhogen.

Wat we leren van Lesson Study is dat het verbindt. Er ontstaan door Lesson Study leerrijke verbindingen binnen de opleiding, door bijvoorbeeld aandacht voor doorgaande, verbindende lijnen in het curriculum en door Lesson Study in te zetten als professionaliseringsinstrument voor opleidingsdocenten, waardoor verbindende gesprekken plaatsvinden. We zien daarnaast Lesson Study als een werkwijze die veel potentieel heeft om het leren van studenten op de opleiding te verbinden met het leren van studenten in de praktijk. Zo is Lesson Study bij uitstek geschikt om als opleiders (van de Marnix Academie en uit de praktijk) samen mét studenten onderwijs te ontwerpen, uit te voeren en na te bespreken (Peltenburg, Duijzer & Timmermans, 2022). De opleidingsdocent neemt een kijkje in de onderwijspraktijk van de studenten en van de opleider in de praktijkschool en koppelt hier vervolgens zijn expertise aan. Lesson Study brengt opleidingsdocenten, opleiders op de praktijkscholen én de studenten dicht bij elkaar via een gezamenlijk na te streven doel vanuit een (vak)inhoudelijk onderwerp. En via dit doel brengt Lesson Study studenten ook meer in verbinding met vakinhouden, vakdidactiek en pedagogiek.

Graag inspireren we de lezers van deze serie katernen met de ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan in de experimenten met Lesson Study op de Marnix Academie. We richten ons hierbij in het bijzonder op de didactische kant van Lesson Study:

Katern 1: Wat houdt Lesson Study in?

Katern 2: Lesson Study bij ZOOM – een vertaling naar de opleiding

Katern 3: Rol van student en opleider – met didactische tips voor Lesson Study

Katern 4: Doorgaande lijn in Lesson Study

Lesson Study vraagt om zogenaamde ‘trage tijd’: tijd die meer ruimte biedt voor het leren door te experimenteren en samen te kijken naar wat er gebeurt. Reflectie is daarbij essentieel om tot leren te komen. Eén van de studenten verwoordt zijn ervaringen als volgt:

De samenwerking heeft positieve effecten gehad. Ik dacht dat ik de onderwijsbehoeften van mijn leerlingen best goed in beeld had, maar ik merk dat ik door de observaties van mijn groepsgenoten toch nog veel nieuwe inzichten over mijn leerlingen heb gekregen. ... Voor mijzelf heb ik dus geleerd dat het samen kijken naar en reflecteren op een les mij vaak nieuwe en diepere inzichten biedt in mijn leerlingen.

De inhoud van de katernen is tot stand gekomen vanuit wat wij als opleiders samen met studenten leerden over Lesson Study; gewoon door ermee aan de slag te gaan en onderweg steeds aanpassingen te doen daar waar het nodig bleek. De opbrengst? Enthousiaste studenten en opleiders! Door samen onderwijs te ontwerpen en te onderzoeken, creëren we kansen om veel van elkaar te leren.

Een doorgaande lijn in Lesson Study

In de bacheloropleiding van de Marnix Academie worden verschillende varianten aangeboden. De voltijdvariant is een vierjarige opleiding en de deeltijdvariant kan verkort in tweeënehalf jaar worden afgerond. Dan is er nog de Driejarige Pabo die, zoals de naam al doet vermoeden, drie jaar duurt. Alle varianten kennen dezelfde eindtermen, namelijk de bekwaamheidseisen op afstudeerniveau. In het volgende hoofdstuk wordt daar nader op ingegaan.

Binnen elk van de varianten kent iedere fase in de opleiding andere leerdoelen of leertaken. Sommige onderwerpen keren gaandeweg de opleiding vaker terug, maar wel steeds op een hoger niveau. Dit roept de vraag op hoe in de loop van de opleiding ook in het toepassen van de Lesson Study-cyclus een opbouw kan worden aangebracht. Om bij het beantwoorden van die vraag niet vast te lopen op het gegeven dat de diverse opleidingsvarianten een verschillende looptijd en indeling in fasen kennen, onderscheiden we drie overkoepelende groepen studenten: start – doorgroei – afsluiting. Studenten maken een start met de opleiding, groeien door en sluiten de studie ten slotte af. Elke groep kent zijn eigen kenmerken die worden ingekleurd door wat op de opleiding en in de praktijkschool wordt geleerd. Op die manier maakt het niet uit voor welke opleidingsvariant een opbouw in de Lesson Study wordt gezocht; deze opbouw in drie groepen is op alle varianten van toepassing.

Figuur 1: De Marnix Academie Lesson Study-cyclus (MALS)

Aan de cyclus van Lesson Study verandert in de loop van de opleiding eigenlijk niets. Door de gehele opleiding heen hanteren we het MALS-model, zoals weergegeven in figuur 1 en beschreven in Didactisch katern 1. Wel veranderen de inhoudelijke accenten die worden gelegd en de wijze waarop de onderzoeksvraag tot stand komt. In de Lesson Study cycli die de studenten gaandeweg de opleiding doorlopen verschuift het accent steeds meer in de richting van eigen keuzes maken in het onderwerp en in de richting van steeds meer zelfstandig uitvoeren van de cyclus op de opleiding en in de praktijkschool.

Studenten groeien in de loop van de opleiding in hun pedagogische en vakdidactische bekwaamheden, maar ze groeien ook in professionele zin, ze vormen steeds meer hun eigen professionele identiteit. Dit zal invloed hebben op de keuzes die ze maken binnen de Lesson Studies. Ook groeien ze in hun brede professionalisering. Er wordt in de studie met regelmaat beroep gedaan op het onderzoekend vermogen van studenten. Ze worden hierin steeds vaardiger en dat is te merken aan de wijze waarop ze de Lesson Study-cyclus doorlopen en aan de waarde die ze ervan ervaren. Daarnaast zijn de studenten steeds vaardiger geworden in het maken van videobeelden, het analyseren ervan en het reflecteren erop. Alle kennis, vaardigheden en attitudes die de studenten in het kader van hun brede professionalisering vergaren zal effect hebben op het uitvoeren van de Lesson Studies.

Op de volgende pagina's worden in tabel 1 de drie groepen studenten beschreven aan de hand van hun kenmerken in opleiding en praktijkleren. Daarnaast is te lezen hoe voor de betreffende groep Lesson Study eruit ziet, welke accenten worden aangebracht waardoor een doorgaande lijn ontstaat in het gebruik van Lesson Study op de opleiding tot leraar basisonderwijs. Deze doorgaande lijn start met een accent op het samen leren ontwerpen, wordt gevolgd door aandacht voor vakdidactische en pedagogische verdieping aan de hand van thema's en verschuift tot slot richting zelfstandige uitvoering op teamniveau in de praktijkschool.

In deze doorgaande lijn is op basis van het ZelCommodel (Bulthuis, 2013) een toename in beheersingsniveau aangebracht. Er is een groei in inhoudelijke complexiteit zichtbaar en ook een toename in het beroep dat wordt gedaan op zelfstandigheid. Zo vindt bijvoorbeeld in de loop van de opleiding steeds minder sturing vanuit de opleider plaats en maakt het Lesson Study-team steeds meer zelfstandig keuzes ten aanzien van het onderwerp van onderzoek en over de uitvoering van het onderzoek. De omvang van de opdracht wordt steeds groter en er komen meer bekwaamheden uit het beroep samen. Studenten gaan steeds meer zelfstandig op zoek naar de benodigde informatie. Dit laatste doet een groter beroep op hun onderzoekend vermogen. In de afsluitende fase gaan naast de ontwikkeldoelen die de student voor zichzelf vaststelt ook de belangen van het team en de school een rol spelen, waardoor de opdracht complexer wordt.

Groep	Kenmerkend voor opleiding en praktijkleren	Passende invulling van Lesson Study
Start	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ maken kennis met pedagogiek ▪ creëren een veilige leeromgeving voor kinderen ▪ maken kennis met leerinhouden, leerlijnen en vakdidactieken ▪ verzorgen op zichzelf staande onderwijsactiviteiten en lessen ▪ geven voornamelijk les met een methode: in eerste instantie strak volgend en steeds meer toewerkend naar het maken van aanpassingen in de methode op basis van wat ze weten over hun groep ▪ verantwoorden met theorie hun handelen ▪ reflecteren op hun handelen om te komen tot veranderd handelen ▪ geven zelf sturing aan hun leren 	<p>SAMEN LEREN ONTWERPEN</p> <p>De onderzoeksvraag in de cyclus van Lesson Study is sterk gericht op basale ontwerpprincipes van onderwijs. Studenten leren met elkaar hoe ze de beginsituatie van de groep leerlingen kunnen bepalen en hoe ze op basis daarvan lesdoelen kunnen formuleren. Ze denken gezamenlijk na over passende onderwijsactiviteiten (opdrachten, werkvorm, organisatie) bij deze doelen en over de volgorde in die activiteiten. Ze maken hiervoor bij de meeste schoolvakken gebruik van een methode.</p> <p>Er worden niet alleen (vak)didactische keuzes gemaakt, maar de studenten denken ook na over belangrijke pedagogische voorwaarden en hoe zij daarmee in de activiteit(en) rekening kunnen houden.</p> <p>De studenten leren hun ontwerp met gemaakte keuzes te baseren op wat ze in de theorie hebben gelezen.</p> <p>In de nabespreking van de uitvoering ligt de nadruk op de lesdoelen en het evalueren daarvan. Welk leereffect hebben de studenten opgemerkt en hoe hangt dit leereffect samen met de gekozen activiteiten?</p> <p>Door het samen ontwerpen van onderwijs gaan de studenten zich (nog) meer realiseren wat het belang is van teamleren en samenwerken binnen de school.</p>

Groep	Kenmerkend voor opleiding en praktijkleren	Passende invulling van Lesson Study
Doorgroei	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ krijgen meer oog voor de verschillen tussen kinderen en leren deze verschillen te duiden met hun kennis van pedagogiek, didactiek en leerlijnen ▪ zien steeds meer overeenkomsten en verschillen tussen vakdidactieken ▪ ontwerpen zelf onderwijs ▪ werken toe naar het verzorgen van een dagdeel onderwijs ▪ verantwoorden hun handelen niet alleen met theorie, maar vormen ook steeds meer een visie op onderwijs van waaruit ze hun handelen kunnen onderbouwen ▪ reflecteren op hun handelen om te komen tot veranderd handelen ▪ geven zelf sturing aan hun leren 	<p>VAKDIDACTISCHE EN PEDAGOGISCHE VERDIEPING A.D.H.V. EEN THEMA</p> <p>De onderzoeksvraag in de cyclus van Lesson Study hangt samen met een thema dat centraal staat in de opleiding. Dit kan bijvoorbeeld het thema 'Afstemmen op onderwijsbehoeften' zijn of het integreren van vakdidactieken. Binnen het thema bepalen de studenten wat ze te ontwikkelen hebben en waar ze graag meer over zouden willen leren.</p> <p>In de fase van het onderzoek richten de studenten zich meer dan bij de startgroep op de leerlingen en hun (specifieke) onderwijsbehoeften. Wat hebben deze leerlingen precies nodig en wat vraagt dit van het onderwijsontwerp? Pedagogische en (vak)didactische onderwijsbehoeften worden samengenomen en beide disciplines versterken elkaar. Waar nodig ontwerpen de studenten het onderwijs zelf en laten ze de gebruikte methode los. Ze bestuderen theorie die aansluit bij hun interessegebied binnen het opleidingsthema en passen deze toe.</p> <p>In de nabespreking wordt niet alleen besproken wat het effect van de gemaakte keuzes op de (individuele) leerlingen is geweest, maar is er ook ruimte voor de vraag wat de student leerde voor zijn eigen ontwikkeling en hoe het traject van Lesson Study zijn onderwijsvisie heeft beïnvloed.</p>

Groep	Kenmerkend voor opleiding en praktijkleren	Passende invulling van Lesson Study
Afsluiting	<p>Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ komen in hun onderwijs tegemoet aan de verschillende, meer of minder specifieke onderwijsbehoeften in hun groep; geven gedifferentieerd onderwijs ▪ staan zelfstandig voor de groep ▪ richten zich ook op taken buiten de klas (op schoolniveau/teamniveau) ▪ hebben een heldere visie op onderwijs van waaruit zij handelen in hun onderwijspraktijk ▪ profileren zich op educatieve gebieden naar keuze (in theorie en praktijk) ▪ reflecteren op hun handelen om te komen tot veranderd handelen ▪ geven zelf sturing aan hun leren 	<p>ZELFSTANDIGE UITVOERING OP TEAM-NIVEAU</p> <p>In het kader van de profilering in de opleiding en de praktijk hebben de studenten in deze groep ook baat bij de invulling van Lesson Study zoals beschreven bij de groep 'Doorgroei'. Deze studenten hebben in de loop van de opleiding de cyclus van Lesson Study al meerdere keren doorlopen en verwacht mag worden dat zij nu goed weten hoe het werkt.</p> <p>Aangezien ze zich op de praktijkschool niet meer alleen richten op hun klas, maar ook op schoolniveau meedenken en taken oppakken, worden ze uitgenodigd om de cyclus van Lesson Study ook op de school in hun team in gang te zetten. Het teamleren via Lesson Study is nu niet meer alleen gericht op de opleiding, maar gaat steeds meer onderdeel uitmaken van het samen werken en samen leren met collega's in de onderwijspraktijk.</p>

Tabel 1: Opbouw in Lesson Study gekoppeld aan de kenmerken van groepen studenten

Kansen voor groei in bekwaamheid

Op de Marnix Academie zijn bekwaamheidseisen geformuleerd voor de propedeutische fase van de opleiding en voor de afstudeerfase. De bekwaamheidseisen van de afstudeerfase gelden als de eindtermen van de bacheloropleiding (Marnix Academie, 2022) en beschrijven wat leerkrachten in het primair onderwijs minimaal moeten weten en kunnen.

Binnen de bekwaamheidseisen worden vijf bekwaamheidsgebieden onderscheiden, te weten:

- professionele identiteit
- pedagogische bekwaamheid
- vakinhoudelijke bekwaamheid
- vakdidactische bekwaamheid
- brede professionalisering.

Studenten ontwikkelen zich in de bekwaamheidseisen als ze werken aan de ‘opdrachten’ van de opleiding en tijdens het praktijkleren op de praktijkschool. Bij de verschillende leereenheden van de voltijdopleiding zijn de bekwaamheidseisen vertaald naar leeruitkomsten en in de deeltijdopleiding en driejarige pabo zijn de bekwaamheidseisen zichtbaar in de moduledoelen en toetsdoelen. Zo weten studenten altijd in welke bekwaamheden zij zich door het volgen van het betreffende opleidingsonderwijs verder kunnen ontwikkelen.

In de voortgangsgesprekken en beoordelingsgesprekken van het praktijkleren staan de bekwaamheidseisen eveneens centraal. Studenten stellen in dialoog met hun opleider op de praktijkschool vast wat zij nog te leren hebben en in welke bekwaamheden zij zich verder willen ontwikkelen.

Lesson Study biedt kansen om gezamenlijk te leren van onderzoek in de onderwijspraktijk en biedt daardoor ook kansen voor het stimuleren van bekwaamheden van studenten. In dit katern analyseren we bij welke bekwaamheden Lesson Study zich met name leent voor het op gang brengen van ontwikkeling.

Op de volgende pagina's zijn in tabel 2 per bekwaamheidsgebied de bekwaamheidseisen van de propedeutische fase en de afstudeerfase weergegeven. Hieraan is toegevoegd in hoeverre Lesson Study kansen biedt aan studenten om zich op de betreffende bekwaamheidseis verder te ontwikkelen. Daarbij maken we een onderscheid tussen ‘een grote bijdrage aan ontwikkeling’ en ‘mogelijkheden voor ontwikkeling’. Voor de grote bijdrage is gekozen als Lesson Study een methodiek is die bij uitstek geschikt is om aan deze

bekwaamheidseis te werken, bijvoorbeeld omdat een beroep wordt gedaan op samenwerken of op onderzoeken/experimenteren. Eén of meerdere onderdelen uit de cyclus van Lesson Study sluiten dan bijna naadloos aan bij de inhoud van de bekwaamheidseis. Ook is sprake van een grote bijdrage als het een bekwaamheid betreft die in veel gekozen onderzoeksthema's van Lesson Study voorkomt.

Er is sprake van 'mogelijkheden voor ontwikkeling' als de gekozen onderzoeksvraag expliciet in de richting van de inhoud van de bekwaamheidseis moet worden gesteld om Lesson Study voor ontwikkeling in deze bekwaamheidseis te benutten.

De bekwaamheidseisen in de propedeutische fase komen voornamelijk overeen met de groep die *start* in de doorgaande lijn van Lesson Study, zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk van dit katern. De studenten die zich in de groep *doorgroei* en *afsluiting* bevinden, werken over het algemeen aan bekwaamheidseisen op afstudeerniveau.

++ = grote bijdrage aan ontwikkeling **+** = mogelijkheden voor ontwikkeling

Professionele identiteit		
Onderwerp	Propedeutisch niveau	Afstudeerniveau
Verwoorden visie	De student kan verwoorden wie hij is als beginnend leerkracht en wat zijn beginnende visie is. +	De student kan verwoorden wie hij is als leerkracht en wat zijn waarden zijn. Hij kan zijn visie op onderwijs en zijn eigenheid in de leerkrachtrol laten zien. +
Inspireren en geïnspireerd worden	De student kan duidelijk maken wie of wat hem inspireert. +	De student kan duidelijk maken wie of wat hem inspireert en kan anderen inspireren. +
Betrokkenheid tonen	De student laat zien dat hij betrokken is op anderen. +	De student kan zijn professioneel handelen in verbinding met zichzelf, de ander en de wereld verwoorden en uitstralen. +
Professioneel bevlogen zijn	De student kan zijn bevlogenheid voor het beroep verwoorden. +	De student kan zijn bevlogenheid voor het beroep verwoorden en uitstralen in het professioneel handelen. +
Opdracht van onderwijs verstaan	De student kan formuleren wat hij onder de opdracht van het onderwijs verstaat. +	De student kan formuleren wat hij onder de opdracht van het onderwijs verstaat en laten zien hoe hij daaraan bijdraagt. +

Eigen talenten ontwikkelen	De student leert zijn talenten kennen en kan duidelijk maken hoe hij deze kan inzetten in het onderwijs en in de opleiding. +	De student onderscheidt zich in het team en in het onderwijs door zijn uniciteit in te zetten. +
Maatschappelijk bijdragen	Student is op de hoogte van maatschappelijke vraagstukken die een relatie hebben met het onderwijs. +	De student kan actief bijdragen aan een inclusieve samenleving, die gestoeld is op mensenrechten en gelijke kansen voor iedereen. +

Pedagogische bekwaamheid		
Onderwerp	Propedeutisch niveau	Afstudeerniveau
Ontwikkelings- psychologisch inzicht benutten	De student heeft kennis van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorieën die voor het primair onderwijs relevant zijn en hij koppelt deze kennis aan voorbeelden uit de onderwijspraktijk. +	De student heeft (actuele) kennis van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorieën die voor het primair onderwijs relevant zijn (bijvoorbeeld elementen uit de sociale psychologie en de communicatietheorie) en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen. +
Onderbouwd pedagogisch handelen	De student heeft kennis van agogische en pedagogische theorieën en methodieken en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen. +	De student heeft (actuele) kennis van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor het primair onderwijs relevant zijn en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen. +
Kennis hebben van ontwikkelingsproblemen		De student heeft (actuele) kennis van veelvoorkomende ontwikkelings- en gedragsproblemen en -stoornissen. +
Veilig klimaat scheppen	De student kan vertrouwen wekken bij zijn leerlingen en een relatie met hen aangaan om bij te dragen aan een veilig pedagogisch klimaat. +	De student kan vertrouwen wekken bij zijn leerlingen en vanuit zijn eigen waarden een veilig pedagogisch leef-en leerklimaat scheppen. +
Leerlingen bemoedigen		De student kan het zelfvertrouwen van leerlingen stimuleren, hen aanmoedigen en motiveren. +

Verwachtingen managen	De student kan zijn verwachtingen duidelijk maken en kan leerlingen hierop aanspreken. +	De student gaat uit van diversiteit door op adaptieve wijze invulling te geven aan zijn verwachtingen van leerlingen en aan de eisen die hij stelt. +
Ontwikkeling opmerken	De student is opmerkzaam op de cognitieve, sociaal-emotionele, morele en identiteitsontwikkeling van zijn leerlingen. +	De student is (bij de voorbereiding van zijn onderwijs) opmerkzaam op de cognitieve, sociaal-emotionele, morele en identiteitsontwikkeling van zijn leerlingen en doet daar recht aan door zorg te dragen voor passende interventies. ++
Sensitief en responsief handelen	De student is sensitief ten aanzien van de basisbehoeften van leerlingen uit zijn groep. +	De student kan sensitief en responsief handelen ten aanzien van de basisbehoeften van alle leerlingen. +
Groepsprocessen begeleiden		De student kan groepsprocessen sturen en begeleiden en daardoor sociale veiligheid realiseren. +
Onderzoeken van ontwikkelingsproblemen		De student kan ontwikkelings-, gedragsproblemen en –stoornissen signaleren en (samen met collega's) onderzoeken en mogelijke oplossingen uitvoeren. ++

Vakinhoudelijke bekwaamheid		
Onderwerp	Propedeutisch niveau	Afstudeerniveau
Alle vakinhouden beheersen	De student oriënteert zich op de kerndoelen en alle vakinhouden. +	De student beheerst de leerstof van de kerndoelen van het primair onderwijs en kent theoretische achtergronden daarvan. +
Basisvakken beheersen	De student beheerst de basisvakken taal en rekenen. +	De student heeft een grondige beheersing van de basisvakken taal en rekenen (zie Kennisbases 2018). +
Profileren in de kennisbases		De student heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in ten minste één van de andere vakken; dit kan ook een deel

		van een leergebied zijn (zie profileringskader Kennisbases 2018). ++
Beheersingsniveau vaststellen	De student weet hoe hij kan achterhalen welke leerstof de kinderen beheersen. +	De student weet hoe hij kan herkennen welke leerstof de kinderen beheersen. +
Leerstof diepgaand verkennen	De student is in staat zich theoretisch en praktisch te verdiepen in de leerstof van de vakken voor de groep waarin hij stageloopt. ++	De student is in staat zich theoretisch en praktisch te verdiepen in de leerstof voor dat deel van de leerjaren waarin hij werkt (onderbouw/middenbouw, middenbouw/bovenbouw of andere clustering van jaargroepen). ++
Opbouw en samenhang leerstof overzien	De student weet hoe hij de opbouw van de leerstof voor de jaargroep(en) waarin hij stageloopt, kan achterhalen. +	De student overziet de opbouw van het curriculum. Hij weet hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het onderwijs in volgende leerjaren. De student kent de samenhang tussen de verschillende vakken in het curriculum. +
Uitgaan van verschillen	De student weet dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren. +	De student weet dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren en kan zijn handelen daarop aanpassen. ++
Belang leerstof verhelderen	De student kan zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof. +	De student kan zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor het dagelijks leven en voor het vervolg van het onderwijs. +

Vakdidactische bekwaamheid		
Onderwerp	Propedeutisch niveau	Afstudeerniveau
Leerlijnen en didactiek kennen	De student kent de leerlijnen/ontwikkelingslijnen en didactiek van enkele basisschoolvakken. ++	De student kent de leerlijnen/ontwikkelingslijnen en didactiek van de basisschoolvakken. ++
Theorie herkennen in leren	De student heeft kennis van verschillende leer- en onderwijstheorieën die in de	De student heeft (actuele) kennis van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn

	opleiding zijn aangeboden en kan die herkennen in het leren van zijn leerlingen. ++	onderwijspraktijk relevant zijn en kan die herkennen in het leren van de leerlingen. ++
Leer- en werkvormen kennen	De student kent verschillende didactische leer- en werkvormen. +	De student kent verschillende didactische leer- en werkvormen, de psychologische achtergrond daarvan en criteria waarmee de bruikbaarheid kan worden vastgesteld. +
Methodes kritisch hanteren	De student kent verschillende methodes/bronnenboeken, te beginnen met de methodes/bronnenboeken die in de stagegroep(en) worden gebruikt. +	De student kent verschillende methodes/bronnenboeken en kijkt kritisch naar de bruikbaarheid hiervan. ++
Leeractiviteiten ontwerpen	De student kan voor de vak- en vormingsgebieden in de stagegroep, met of zonder methode/bronnenboek, lesactiviteiten ontwerpen en kan dit verantwoorden. ++	De student kan voor de vak- en vormingsgebieden, met of zonder methode/bronnenboek, onderwijs voor een langere periode plannen en ontwerpen en kan dit verantwoorden. ++ (meestal niet voor een langere periode)
Leermiddelen doelmatig gebruiken	De student kent analoge en digitale leermaterialen en –middelen die gebruikt worden in de stagegroep en kan hiervan doelmatig gebruik maken. ++	De student kent analoge en digitale leermaterialen en –middelen. Hij kent de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan en kan er doelmatig gebruik van maken. ++
Doelgericht en motiverend handelen	De student kan aan kinderen leerdoelen duidelijk maken en hen motiveren om deze te halen. +	De student kan aan kinderen de verwachtingen en leerdoelen duidelijk maken, kinderen motiveren om deze leerdoelen te halen en dit evalueren. +
Begrijpelijke instructie geven	De student kan aansprekend en begrijpelijk instructie verzorgen. ++	De student kan aansprekend en begrijpelijk instructie verzorgen en daarbij aansluiten bij de onderwijsbehoeften van de kinderen. ++
Leer- en werkvormen inzetten	De student kan verschillende didactische leer- en werkvormen inzetten om kinderen de leerstof te laten verwerken. +	De student kan verschillende didactische leer- en werkvormen inzetten om kinderen de leerstof te laten verwerken en hierbij te differentiëren naar hun niveau en kenmerken. ++

Werkbegeleiding verzorgen	De student kan de kinderen begeleiden tijdens de verwerkingsfase. +	De student kan de kinderen adequaat begeleiden en effectieve feedback geven tijdens de verwerkingsfase. +
Passend klassenmanagement realiseren	De student kan zijn les organiseren passend bij de groep. ++	De student kan een adequaat klassenmanagement realiseren passend bij de groep en bij de eigen waarden. ++
(Samen)werken stimuleren	De student kan zelfstandig werken en samenwerken stimuleren. +	De student kan zelfstandigheid en samenwerkend leren stimuleren. +
Reflectie stimuleren		De student kan bij de leerlingen reflectie stimuleren. +
Voortgang volgen en evalueren	De student kan door middel van observaties en gesprekken de voortgang van het leerproces van enkele kinderen uit zijn stagegroep volgen. ++	De student kan de voortgang van kinderen volgen door formatief te evalueren en summatief te toetsen. De student kan de resultaten analyseren en beoordelen voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces. ++
Onderzoeken van leerproblemen		De student kan leerproblemen signaleren en (samen met collega's) onderzoeken en mogelijke oplossingen uitvoeren. +

Brede professionalisering		
Onderwerp	Propedeutisch niveau	Afstudeerniveau
Doelgericht communiceren	De student communiceert doelgericht met leerlingen en collega's op de basisschool en in de opleiding met medestudenten en docenten. ++	De student communiceert doelgericht met betrokkenen (leerlingen, collega's, ouders, specialisten, niet-specialisten, leidinggevenden) van de basisschool en in de opleiding (medestudenten, docenten, begeleiders). ++
Samen werken/ samen leren	De student kan samenwerken en samen leren met mentoren en medestudenten. ++	De student kan samenwerken en samen leren met leerlingen, medestudenten, het team, ouders en andere betrokkenen uit de schoolomgeving. ++
Onderzoekend vermogen	De student kan in eenvoudige beroepssituaties vaststellen waar	De student kan bij pedagogisch- / didactische vraagstukken die zich breder

	adequate handelingskennis ontbreekt. Waar nodig kan de student beschrijvende onderzoeksvragen met passende grondigheid beantwoorden en de resultaten daarvan delen met anderen. ++	voordoen dan alleen het eigen professionele handelen, vaststellen waar adequate handelingskennis ontbreekt, kan waar nodig deze ontbrekende kennis met passende grondigheid creëren en kan de resultaten bruikbaar maken voor andere professionals. ++
Bronnen kritisch raadplegen	De student is kritisch in het raadplegen van bronnen ten behoeve van zijn eigen oordeelsvorming. ++	De student is kritisch in het raadplegen van bronnen ten behoeve van zijn eigen oordeelsvorming en bij onderwijskundige en pedagogische ontwikkelingen in zijn school. ++
Professioneel verantwoorden	De student kan zijn professionele handelen op propedeutisch niveau verantwoorden. ++	De student kan zijn professionele handelen op afstudeerniveau verantwoorden. ++
Dialogisch terugkijken	De student kan in dialoog kritisch terugkijken op zijn handelen en komen tot bewust (veranderd) handelen. ++	De student kan in dialoog kritisch terugkijken op zijn handelen en komen tot bewust (veranderd) handelen. ++
Handelen in uiteenlopende beroepssituaties	De student kan zijn kennis, vaardigheden en inzichten doelgericht vertalen naar een andere onderwijssituatie. +	De student kan zijn kennis, vaardigheden en inzichten doelgericht en sociaal ondernemend toepassen in uiteenlopende beroepssituaties. +
Zelfsturend ontwikkelen	De student organiseert zijn studie planmatig. +	De student kan zelfstandig vormgeven aan zijn eigen professionele ontwikkeling. +

Tabel 2: Bekwaamheidseisen van de Marnix Academie met kansen voor ontwikkeling m.b.v. Lesson Study

Algemeen concluderend kunnen we zeggen dat alle bekwaamheidsgebieden in Lesson Study vertegenwoordigd kunnen zijn en dat het zeer goed aansluit bij wat binnen de brede professionalisering van een aankomende leerkracht wordt gevraagd. Voor verbinding met professionele identiteit zijn zeker ook mogelijkheden. We zien in de deeltijdopleiding dat veel studenten al samenwerkend van nature in dialoog gaan over hun visie, waarden en overtuigingen. In de reguliere voltijdopleiding vraagt dit vaker om een stukje reflectie dat daar in het bijzonder op gericht is. Hierin zal zeker in de startgroep van Lesson Study sturing door de expert/docent nodig zijn om studenten bijvoorbeeld via de logische niveaus van Bateson over hun waarden, normen en overtuigingen te laten nadenken en het gesprek op gang te brengen over wat mooi onderwijs voor hen inhoudt.

Bronnen

- Bulthuis, P. (2013). Het ZelCommodel, grip op competentieniveaus. De samenhang tussen zelfstandigheid en complexiteit. *Examens*, 2013 (02), 5-10.
- Marnix Academie. (2022). *Bekwaamheidseisen 2022-2023*. Marnix Academie.
- Peltenburg, P., Duijzer, C., & Timmermans, M. (2022). Nieuwe aanpak/methodiek. Het speelveld Samen Opleiden nog beter benut: Hoe een gedeelde grenspraktijk bijdraagt aan het creëren van Leerrijke Verbindingen door de lerarenopleider. *Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 43 (4), 91-104.